

แนะนำที่ 7

การขัดเกลาทางสังคมและการควบคุมทางสังคม

1. แนวคิด

- 1.1 การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการรื้อฟื้นพื้นฐานที่ใช้อบรมสังสอนสมาชิกของสังคมให้เรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตในสังคมและบรรหารหัตถฐานทางสังคม
- 1.2 กระบวนการขัดเกลาทางสังคม จะทำให้สมาชิกของสังคมเกิดการพัฒนา “ตนเอง” และมีการถ่ายทอดความเชื่อม
- 1.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการเกิด “ตนเอง” ซึ่งเป็นผลมาจากการสังคม มีได้พัฒนามาแต่กำเนิด
- 1.4 การขัดเกลาทางสังคมมีอิทธิพลต่อการควบคุมทางสังคม

2. วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่ออ่านบทนี้จบแล้ว นักศึกษาจะสามารถ

- 2.1 อธิบายความหมายของการขัดเกลาทางสังคม
- 2.2 วิเคราะห์แนวความคิดเกี่ยวกับการเกิด “ตนเอง” ในทศนะของนักทฤษฎี 3 ท่าน คือ ชาร์ลส์ ไฮร์ตัน คูลีย์, บรูซ เฮอร์เบอร์ต มีด และชิกมันด์ ฟรอปต์
- 2.3 อธิบายการขัดเกลาทางสังคมที่ให้บุคคลเรียนรู้บรรหารหัตถฐานทางสังคม และรับเอาบรรหารหัตถฐานทางสังคมเข้าไว้ เป็นส่วนหนึ่งของบุคคล ทำให้บุคคลสามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองให้ปฏิบัติตามบรรหารหัตถฐานดังกล่าว

บทที่ 7

การขัดเกลาทางสังคมและการกวนทางสังคม

ความหมายของการขัดเกลาทางสังคม

การขัดเกลาทางสังคม กือ กระบวนการซึ่งสังคม ชุมชน องค์กรที่เป็นทางการ หรือกลุ่มใช้อำนสั่งสอนสมาชิกของตนให้เรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตในสังคมที่บุคคลนั้นเป็น สมาชิกเพื่อให้สามารถเข้าร่วมสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ มุนษย์ได้เรียนรู้การร่วมมือกับ สมาชิกคนอื่น ๆ ของสังคมในการปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม และยึดถือปฏิบัติ บทบาท ตามกฎเกณฑ์ของสังคมในระหว่างกระบวนการขัดเกลาทางสังคม นอกจากนี้ มรดกทางวัฒนธรรม ได้ถ่ายทอดไปยังรุ่นลูกหลานตลอดช่วงอายุคนรุ่นหนึ่ง โดยอาศัยผ่านการขัดเกลาทาง สังคม และปัจเจกบุคคลได้มีการพัฒนาบุคลิกภาพและมโนภาพเกี่ยวกับ “ตนเอง” รวมทั้ง พัฒนาความสามารถที่จะทำหน้าที่ในฐานะของปัจเจกบุคคล และสมาชิกของกลุ่มได้ในช่วง กระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Cohen, 1979, p. 45, 52)

กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการขึ้นพื้นฐานของชีวิตทางสังคมของ มุนษย์ ในกระบวนการขัดเกลาทางสังคม บรรทัดฐานทางสังคมที่ควรจะได้รับการถ่ายทอด และพัฒนาประกอบด้วย :

1. **วิถีประชา (folkways)** กือ แนวทางปฏิบัติที่สืบทอดกันมาเป็นประเพณี และ เกิดความเชื่น หากฝ่าฝืนก็ไม่มีการลงโทษอย่างเข้มงวด หรือรุนแรงแต่อย่างใด อาจถูก วิพากษ์วิจารณ์หรือหัวเราะเยาะ เช่น การแต่งกายให้เหมาะสม การกล่าวคำ “ขอบคุณ” การ รับประทานอาหาร 3 มื้อ ฯลฯ

2. **jarit (mores)** หมายถึง หลักความประพฤติที่มีความสำคัญกว่าวิถีประชา เพราะ เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพของกลุ่ม jarit มีพื้นฐานจากความเชื่อทางศีลธรรม การฝ่าฝืนจะต้อง มีการลงโทษตามมาอย่างเข้มงวดและรุนแรงกว่าวิถีประชา เช่น ลูกต้องกตัญญูต่อพ่อแม่

3. **กฎหมาย หมายถึง jarit ที่สำคัญเป็นพิเศษ และมักจะบัญญัติให้เป็นกฎหมายเบี้ยน ที่เป็นทางการซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าได้ถูกยกเป็นสถาบันแล้ว หรือเป็นบรรทัดฐานที่เป็นทางการ ซึ่งหากผู้ใดฝ่าฝืนก็ยอมถูกลงโทษ ตามลักษณะของความผิดตามกฎหมาย เช่น การฆ่าคนก็ จะถูกจำคุก ฯลฯ**

บรรทัดฐานอันเป็นแนวทางปฏิบัติที่ได้กำหนดห้ามไว้ ถ้าไม่ได้มีกฎหมายกำหนดไว้ แต่คนส่วนมากเชื่อว่าถ้ากระทำลงไปแล้ว จะเป็นผลให้มีการลงโทษตามมา เป็นการกำหนดห้ามที่อาศัยพลังความคุณลงโทษด้วยอำนาจศาลศักดิ์สิทธิ์ของศาล หรือไสยาสตร์ และเป็นการควบคุมทางสังคมด้วยวิธีการให้ละเว้น โดยคำนึงถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากอำนาจศาลศักดิ์สิทธิ์ที่เกี่ยวข้องบังคับการกระทำนั้นอยู่ ทำให้ต้องปฏิบัติตามข้อห้ามนั้นอย่างเคร่งครัด เรียกว่า ตาม (taboo)

เป้าประสงค์ของการขัดเกลาทางสังคม

การขัดเกลาทางสังคมมีเป้าประสงค์หลัก คือ

1. บุคคล จะได้เรียนรู้ทักษะที่จำเป็นซึ่งต้องใช้สำหรับการดำเนินชีวิตในสังคม
2. ทำให้บุคคลสามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการพัฒนาความสามารถในการอ่าน เขียน และพูด
3. บุคคลได้เรียนรู้ในการควบคุมการหน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ โดยอาศัยการฝึกหัดแต่งกายให้เหมาะสม
4. ปัจเจกบุคคลต้องรับเอาค่านิยมและความเชื่อพื้นฐานของสังคมไว้ในตัวบุคคล

ประเภทของการขัดเกลาทางสังคม

การขัดเกลาทางสังคม อาจกระทำโดยวิธีการแบบทางการ และวิธีการไม่เป็นทางการ สถาบันทางการศึกษาและการทหาร เป็นตัวอย่างของวิธีการแบบทางการ คือตัวแทนที่กำหนดโครงสร้างมากขึ้น ซึ่งรับผิดชอบต่อการถ่ายทอดแนวทางการปฏิบัติและความคิดที่ได้รับการยอมรับแล้วภายในสังคม อันไปรักตาม การขัดเกลาทางสังคมอาจกระทำโดยทางการปฏิสัมพันธ์ กับเพื่อนและสมาชิกในกลุ่มและครอบครัวที่ไม่เป็นทางการด้วยเช่นกัน

ตัวแทนการขัดเกลาทางสังคม

ตัวแทนที่เป็นหลักสำคัญในการขัดเกลาทางสังคม คือกรอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชน

กรอบครัว

กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเริ่มต้นภายในกรอบครัว โดยสมาชิกใช้เวลาระยะเวลาเริ่มแรกของชีวิตอยู่กับกรอบครัว และได้รับการถ่ายทอดค่านิยมและแบบแผนพฤติกรรมของกรอบครัว ในระดับต่ำๆ ก็ได้รับการถ่ายทอดค่านิยมและแบบแผนพฤติกรรมในส่วนที่เหลือของสังคม เด็กเรียนรู้บรรทัดฐานของสังคมโดยผ่านกรอบครัว เนื่องจากเด็กใช้เวลาอยู่กับกลุ่ม

ที่คุณเคยกล่าวว่ามากกว่าสมาชิกคนอื่น ๆ ของสังคม ครอบครัวจะกระตุ้นให้เด็กมีพฤติกรรมที่มีความสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมโดยการให้รางวัลกับพฤติกรรมที่ปฏิบัติตามความคาดหวังของสังคมและลงโทษพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามความคาดหวังของสังคม

โรงเรียน

โรงเรียนเป็นตัวแทนเบื้องต้นที่รับผิดชอบในการถ่ายทอดความรู้เพิ่มพูนมากขึ้น ส่งเสริมบรรหัดฐานและค่านิยมมากหมายที่ได้เน้นจากที่บ้าน รวมทั้งวิถีชีวิตแห่งสังคม และโรงเรียนยังทำหน้าที่เตรียมเด็ก สำหรับเข้าสู่บทบาททางอาชีพเมื่อเป็นผู้ใหญ่ เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมและทางปัญญาที่พากษาดำเนินอยู่จากโรงเรียน และเริ่มต้นการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัวมากขึ้น ในฐานะที่เป็นตัวแทนการขัดเกลาทางสังคม โรงเรียนจึงกำหนดกฎข้อบังคับซึ่งมีการจัดระเบียบและโครงสร้างค่อนข้างสูง ซึ่งทุกคนถูกคาดหวังให้เชื่อฟังการพต่อกฎระเบียบของโรงเรียน

กลุ่มเพื่อน

กลุ่มเพื่อนมีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกัน เช่น อายุ เพศ การศึกษา ฯลฯ แม้ว่าวัยรุ่นจะมีความหลากหลายทางเพศ แต่ในส่วนของการ บางครั้งกลุ่มเพื่อนก็เป็นตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อจากครอบครัว ในเมื่อตามปกติกลุ่มเพื่อน มีความเท่าเทียมกัน จะมีจุดยืนร่วมกันในขณะที่มีความสัมพันธ์ตามอำนาจที่ได้รับมอบหมาย ในฐานะที่เป็นตัวแทนการขัดเกลาทางสังคม กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลสูงสุดในช่วงวัยรุ่น การรับเอ้าค่านิยมและแสดงออกถึงค่านิยมดังกล่าวของกลุ่มเพื่อน จะมีผลทำให้เกิดการยอมรับของคน ๆ หนึ่งอย่างมาก เพราะโดยทั่วไปบุคคลประธานาธิบดีจะได้รับการยอมรับจากกลุ่ม

สื่อมวลชน

สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวแทนกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เพราะช่วยสอนเด็กเกี่ยวกับค่านิยมและบรรหัดฐานของสังคม หนังสือ รายการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ และนิตยสารก็แสดงตัวแบบของบทบาทแก่เด็ก ซึ่งเด็กนิ่งไปเลียนแบบหรือใช้เป็นแบบแผน พฤติกรรมในภายหลัง ยิ่งไปกว่านั้น ปัจจุบันสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ซึ่งไม่อาจสังเกตได้จากที่อื่นนอกจากสื่อมวลชน คนส่วนใหญ่ในปัจจุบัน มักจะใช้เวลาส่วนหนึ่งไปกับการอ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสาร ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ และภาพยนตร์ เราอาจล่าวได้ว่าสื่อมวลชนอาจทำหน้าที่ทั้งส่งเสริมบรรหัดฐานและบิดเบือนบรรหัดฐาน โดยการสร้างความประทับใจกับข่าวที่กระจายหรือตีพิมพ์ออกไป ด้วยการพยายามแสดงให้เห็นว่าคนคือ การสะท้อนที่ถูกต้องของสังคม ทำให้สิ่งเหล่านี้เข้าไปมีอิทธิพลในจิตใจของปัจเจกชน อย่างไรก็ตาม สื่อถูกดึงถอดล่าวก็เป็นเพียงแหล่งหนึ่งในอีกหลาย ๆ แหล่งที่ปัจจุบันบุคคลสามารถนำมายังการจำกัดความเกี่ยวข้องบรรหัดฐาน

ตนเองหรืออัตตา (the self)

ปัจเจกบุคคลเรียนรู้ในการมองตัวเองเป็นสิ่งมีตัวตนที่แยกออกจากคนอื่นและสิ่งอื่น ๆ ทั้งหมด ดังที่มักเรียกว่า “ตัวเราตัวเขา” แต่เมื่อเป็น “ตนเองหรืออัตตา” อาจเรียกตามจำนวนของพระพุทธศาสนา ก็อ “ตัวภู” อันได้แก่ การคำนึงถึงสภาวะของตนเอง อัตตา ถือเป็นอย่างเดียวกับบุคคลิกภาพ และคนอื่น ๆ ก็มีการตอบสนองต่อตนเองด้วยเช่นกัน เด็กทารกยังไม่มีมโนภาพเกี่ยวกับ “ตนเองหรืออัตตา” ในระยะที่เพิ่งคลอดใหม่ การรับรู้ถึงความเป็นมนุษย์ได้เกิดขึ้น เนื่องจากบทบาทของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม

ในขณะที่มีกระบวนการขัดเกลาทางสังคม มนุษย์ทุกคนในฐานะปัจเจกบุคคลพัฒนาความสามารถในการมองตัวเองเป็นวัตถุ และตัดสินหรือประเมินการกระทำของตัวเอง ในบางขณะเราอาจเกิดความละอายต่อตัวเอง ภูมิใจในตัวเอง หรือกังวลเกี่ยวกับตัวเอง (เด็กทารกจะไม่สามารถประเมินหรือตัดสิน “ตนเอง” ในลักษณะดังกล่าวได้)

ความหมายของ “ตนเองหรืออัตตา” ทางสังคมวิทยา คือ ความคิดและทัศนคติของปัจเจกบุคคลที่มีต่อนุคติกภาพ การประภูตัวและความสามารถของตัวเอง อัตตาประกอบขึ้นจากมโนภาพเกี่ยวกับตนเอง และการนับถือตนเองของบุคคล (Cohen, 1979, p. 52) หรืออาจกล่าวได้ว่า อัตตา คือ การที่บุคคลได้ ๆ เป็น “วัตถุทางสังคม” (social object) สำหรับตัวเอง การเป็นวัตถุทางสังคมต่อตัวเองนั้นหมายความว่า บุคคลได้รับความหมายสำหรับท่าทีของเขากล้ามกลืนกับความหมายซึ่งบุคคลรอบข้างยึดถือ (พงษ์สวัสดิ์, ไม่ระบุปีที่พิมพ์ : หน้า 9)

การเกลื่อนไหวของ “ตนเองหรืออัตตา”

ภาพ “ตนเองหรืออัตตา” มีส่วนสำคัญในการตัดสินได้ว่า ปัจเจกบุคคลมีแนวโน้มที่จะกระทำเช่นไร เป็นที่เชื่อมั่นได้ว่า บุคคลหนึ่งสามารถแสดงพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับอย่างมากกับพฤติกรรมที่เคยเป็นผลสำเร็จมาแล้วก่อนข้างสูง ในอีกแห่งหนึ่งก็ ขาดความเชื่อมั่นมากนำไปสู่ความพ่ายแพ้หรือความล้มเหลว

ทฤษฎีเกี่ยวกับ “ตนเอง”

นักวิชาการที่ได้กำหนดทฤษฎีเกี่ยวกับ “ตนเอง” ที่เด่น ๆ ได้แก่ Charles Horton Cooley, George Herbert Mead, Sigmund Freud เนื่องจาก มีส่วนช่วยเหลือโดยทางแนวทางให้แก่นักสังคมวิทยาปัจจุบันได้คิดเกี่ยวกับความสำคัญของการขัดเกลาทางสังคมต่อการพัฒนาตนเองหรืออัตตา ภายใต้และผ่าน ซึ่งเป็นนักทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์เห็นว่า ปัจเจกบุคคลและสังคมเป็นสิ่งที่คู่กัน บุคคลพัฒนา “ตนเอง” โดยผ่านความสัมพันธ์ทางสังคม นั่นคือ ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ และเชื่อว่าพฤติกรรม ทัศนคติ หรือแม้แต่ความคิดเกี่ยวกับ “ตนเอง” ของคนทุกคน เกิดขึ้นจากการที่เรามีการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น เหตุนี้พากษาจึง

เชื่อว่า แรงผลักดันทางสังคมกำหนดความเป็นบุคคลมากกว่าปัจจัยทางพันธุกรรม

ส่วนฟรอยด์นั้นมองเห็นว่า ปัจจัยบุคคลและสังคมเป็นศัตรูกัน ปัจจัยบุคคลทำต้องยอมตามอำนาจของสังคมที่มีมากกว่าเสมอ และยังยิ่งแรงกระตุนภายใน (โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงกระตุนทางเพศ หรือความก้าวร้าว) ภายใต้การควบคุมอย่างเคร่งครัด

1. **Charles Horton Cooley (1864-1929)** และทฤษฎี “ตนเองในกระจกส่อง” หรือ “ทฤษฎีกันผ่องส่องอัตตา” (Looking Glass Self Theory)

คุลลี่้มความเห็นว่า “ตนเอง” พัฒนาขึ้นมาโดยผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นๆ การพัฒนาตนเองเริ่มเกิดขึ้นก่อนในชีวิต โดยได้รับอิทธิพลจากกลุ่มปฐมภูมิ เช่น ครอบครัว ต่อมาถูกกลุ่มเพื่อน และพัฒนาต่อเนื่องไปตลอดชีวิต

คำว่า “ตนเอง” มักจะเรียกเป็น “ตนเองทางสังคม” หรือ “อัตตาทางสังคม” เนื่องจากตนเองพัฒนามาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น และการตอบสนองจากบุคคลอื่น มีความสำคัญต่อการกำหนด “ตนเอง” คุลลี่ย์เรียกความรู้สึกเกี่ยวกับเอกลักษณ์ส่วนตัวว่า looking-glass self ตนเอง คือภาพที่สะท้อนออกจากระยะเงาของคนอื่น เปรียบเสมือนกับการที่บุคคลจะทราบว่าหน้าตาตนเป็นอย่างไรก็ได้จากการส่องส่อง บุคคลอื่นที่เรามีความสัมพันธ์ด้วยก็จะทำหน้าที่เสนอแนะกระตุ้นให้เราปรับปรุงตัวเอง ซึ่งสามารถสังเกตดูปฏิกริยาต่อตอบของคนอื่น ที่มีต่อพฤติกรรมของเราที่แสดงออกไป ทำให้เราทราบว่า ตัวเองเป็นอย่างไรในสายตาของคนอื่น คุลลี่ย์ให้ความสนใจเฉพาะบทบาทของการติดต่อสื่อสารในช่วงวัยเด็ก บิดามารดาจัดเป็น “กระจกเงา” ที่สำคัญสำหรับเด็กในระยะแรกของชีวิต และเด็กมักจะพัฒนา “ตนเอง” จากภาพสะท้อนการตอบสนองของบิดามารดาที่มีต่อเด็ก กลุ่มเพื่อนเล่นก็มีความสำคัญต่อการพัฒนาตนเองของเด็กด้วยเช่นกัน เพราะเด็กเรียนรู้ว่าเพื่อนๆ มองเขาเป็นอย่างไร โดยอาศัยการเล่นด้วยกันในสนามเด็กเล่น ศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน หรือสถานเดี่ยงดูเด็ก (Conklin, 1984, p. 86-87) ตามความคิดของคุลลี่ย์ การพัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับ “ตนเอง” ของบุคคลผ่านกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ

1. การรับรู้ด้วยอายุตันะหรือประสาทรับความรู้สึก เราจินตนาการภาพตัวเราที่ปรากฏต่อผู้อื่นว่า ผู้นั้นมองเห็นเราอย่างไร

2. การแปลความหมาย หรือการให้คำจำกัดความสั่งที่เราได้รับเข้ามาเพื่อประเมินค่าของภาพพจน์นั้น

3. การตอบสนองต่อความคิดของเรางานเกี่ยวกับการรับรู้และประเมินใน 2 ขั้นแรก

เราเกิดความรู้สึกที่เราคิดว่าผู้อื่นรู้สึกต่อเรา อาจเป็นความกลัว ความภูมิใจ หรือ

ท่าน เวทนา สมเพท สงสาร เกลี่ยดโกรธ รัก ดูถูก อาย อิจฉา หรืออื่น ๆ เช่น หากคนอื่นปฏิบัติต่อเราในลักษณะที่ทำให้เราคิดว่า เราเป็นคนคลาด เรายังจะคิดว่าตัวเราเองคลาด แต่ถ้าคนอื่นแสดงให้เห็นว่าเราเป็นคนໂง ความรู้สึกเกี่ยวกับตนของเรายังจะน้อยกว่าเรามีความคลาดน้อย

ดังนั้น ตามความคิดของคูลีย์นั้น “ตนเอง” เป็นผลิตผลทางสังคมทั้งหมด ก็อ เป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม “ตนเอง” ของบุคคลมิได้มีมาแต่ก่อนนี้ หากแต่เป็นการพัฒนาภายหลังจากคลอดมาแล้ว คูลีย์อธิบายภาวะของ “ตนเอง” ว่า เราสามารถมองเห็นภาวะ “ตนเอง” ได้อย่างไร คำตอบก็คือ เราสามารถทำได้โดยผ่านผู้อื่น ด้วยการสมมติซึ่วคร่าวว่าเราเป็นผู้นั้น และมองตัวเราในฐานะของผู้นั้น เรียกกระบวนการนี้ว่า looking - glass self เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันในความคิด แต่ละบุคคลจะพัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับ “ตนเอง” ไปตามสถานการณ์ใหม่ ๆ แต่ละสถานการณ์ “ตนเอง” ในกระบวนการที่ได้พัฒนาขึ้นในช่วงแรกของชีวิตนั้นค่อนข้างถาวร และประสบการณ์ในวัยเด็กมีความสำคัญต่อการกำหนดความคิดเกี่ยวกับ “ตนเอง” ตลอดชีวิตของบุคคล

กระบวนการ looking - glass self เกิดขึ้นเสมอ แม้ว่าบางครั้งอาจเกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว แต่ในสถานการณ์ที่ต้องการสร้างความรู้สึกประทับใจ เช่น นักเรียนที่พูดหน้าชั้นเรียน ผู้พูดจะรู้สึกตัวว่าคนอื่นคิดอย่างไรกับตัวเอง

2. จอร์จ เฮอร์เบอร์ต มีด (George Herbert Mead, 1863-1931)

จอร์จ เฮอร์เบอร์ต มีด เป็นนักปรัชญาและนักจิตวิทยาสังคมที่มีชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยชิคาโก งานของเขานำไปสู่การพัฒนาแนวความคิดสำนักปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นิยม มีดเสนอว่า “บุคคล” ประกอบด้วย mind หรือส่วนที่เกี่ยวกับจิตใจ และ Self หรือส่วนที่เกี่ยวกับบุคลิกภาพ ซึ่งทั้งสองส่วนเป็นผลมาจากการสังคม ในสายตาของมีด บุคลิกภาพคือผลผลิตของสังคม เกิดจากประสบการณ์ของบุคคลภายในสังคมนั้น ๆ (อมรา, 2526 หน้า 86) มีดมอง “ตนเอง” เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง 2 ส่วนของบุคคล หรือการสนทนากับคำพูดภายในจิตใจบุคคลระหว่าง “I” และ “me” | แสดงถึงตัวตนในส่วนที่เป็นอิสระ มีความริเริ่ม ความยิ่งใหญ่ และความเป็นตัวของตัวเองที่ไม่เหมือนใคร อีกส่วนหนึ่งคือ me ซึ่งเป็นส่วนตัวตนที่วิเคราะห์ทศนคติของผู้อื่นเกี่ยวกับตนเอง หรือกล่าวได้ว่า me คือ ส่วนที่เป็นตนเองตามบรรทัดฐานของกลุ่ม | คำนึงถึงและตอบสนองต่อ me แต่ | และ me มิใช่สิ่งเดียวกัน และเนื่องจาก “ตนเอง” หรือบุคลิกภาพประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ส่วน บางครั้งในพฤติกรรมหนึ่ง ๆ จะมีส่วนที่เป็น | และ me ไม่เท่ากัน บางครั้งส่วนที่หนึ่งจะม้อทชิพมาก และบางครั้งส่วนที่สองจะม้อทชิพมาก ถ้าเป็นพฤติกรรมที่เป็นไปตามสัญชาตญาณจะไม่มีส่วนที่เป็น me อยู่เลย

การควบคุมทางสังคมจะเกิดขึ้นในกรณีที่ 1 ถูกควบคุมโดย me บุคคลที่ได้รับการขัดเกลาทางสังคมมากเกินไปหรือผ่านสังคมประกิจมากเกินไป (oversocialized) จะแสดงพฤติกรรมที่ขึ้นอยู่กับ me มากเกินไป ในสถานการณ์ปกติ บุคคลตอบสนองต่อสถานการณ์ทางสังคมด้วยเกิดจากความต้องการของ | และก็สอดคล้องกับ me ด้วย

มีเมื่อความคิดเห็นสอดคล้องกับคุณลักษณะที่ว่า ตนเองได้รับอิทธิพลมาจากการสังเกตทัศนคติของคนอื่นที่มีต่อตัวเอง และโดยการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม มีด้วยความสำคัญของ “สื่อเชิงสัญลักษณ์” (symbols) เช่น ภาษาต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของกระบวนการปรัชญาสัมพันธ์ของมนุษย์ ปัจจุบันบุคคลจะสามารถพัฒนาหรือมีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองได้ต่อเมื่อได้ฝึกใช้และเข้าใจความหมายของสื่อเชิงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับของสماชิกโดยส่วนรวมของสังคม ความคิดของมีด้วยความสามารถของเห็นและต้องตอบกับตนเองได้เสมอองกับวัตถุอย่างหนึ่ง วิธีการที่เด็กพัฒนาความคิดเกี่ยวกับตนเองจากคนอื่น ๆ โดยเริ่มเลียนแบบพฤติกรรมของคนอื่นที่มีความสำคัญต่อเขา ก่อนอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่มีอิทธิพลต่อตัวเอง ที่มีความสำคัญตั้งก้าวว่าเป็นบุคคลอื่นที่มีนัยสำคัญ (significant others) ในขั้นนี้ เด็กยังไม่สามารถร่วมในการดำเนินชีวิตแบบกลุ่มหรือร่วมในการเล่นเกมส์ที่มีกติกาวงไว้ซับซ้อน การมีปฏิกริยาต่อตอบทางสังคม จึงถูกจำกัดด้วยความสามารถต้องตอบกับเฉพาะบางคน และพฤติกรรมจะถูกกำหนดโดยประสบการณ์ของเด็กที่มีต่อบุคคลพิเศษบางคน ต่อจากนั้นเด็กก็เริ่มพัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับ “ตนเอง” และความคิดที่คนอื่นตอบสนองต่อตน เด็กรับเอาทราบนะการมองโดยอาศัยการสับเปลี่ยนจากบทบาทหนึ่งไปยังอีกบทบาทหนึ่ง แล้วเด็กก็เรียนรู้ที่จะเข้าใจบทบาท และทำให้การมองของคนอื่น ๆ และเรียนรู้ที่จะควบคุมคนอื่นให้ปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะทำให้ความต้องการและความปรารถนาของตนบรรลุผลสำเร็จในขณะเดียวกัน ก็พยาามความคุ้มการตอบสนองของตนไปในแนวทางที่เข้าใจว่าจะเป็นการตอบสนองที่ผู้อื่นคาดหวังให้แสดง เช่นเดียวกัน ขณะที่บุคคลเรียนรู้ที่จะควบคุมพฤติกรรมของตนด้วยท่าทีความรู้สึกของผู้อื่นต่อพุติกรรมนั้น ๆ เท่ากับว่าบุคคลนั้นเรียนรู้ในการส่วนบทบาทของผู้อื่นนั่นเอง

ในการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ มีด้วยเช่นกัน 3 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 ขั้นจัดเตรียม (preparatory stage) ขั้นนี้เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมของคนอื่น ซึ่งเป็นการเตรียมเด็กเพื่อให้เรียนรู้ความคาดหวังในบทบาททางสังคม

ขั้นที่ 2 ขั้นการเล่นหรือขั้นหารษา (play stage) การเล่นของเด็กคือการส่วนบทบาทง่าย ๆ แต่กำหนดความคาดหวังทางบทบาทด้วย เช่น การเล่นเป็น พ่อ-แม่ หมา ตำรวจ หรือโจ

ขั้นที่ 3 ขั้นเล่นเกม (game stage) เมื่อเด็กอายุ 8-9 ขวบ จะค่อยๆ เรียนรู้การสัมนาบทบทบาทที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น และไม่เจาะจงตัวบุคคล โดยเห็นได้จากการแสดงออกถึงการพัฒนาความสามารถในการร่วมเล่นเกมที่มีกติกากำหนดไว้แล้ว ตัวอย่างเช่น ในการเล่นเบนสนอลซึ่งไม่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นแต่ละคนที่แน่นอน ผู้เล่นจะต้องปรับพฤติกรรมของตนเป็นระยะๆ ไป โดยสังเกตจากการกระทำรวมทั้งความคาดหวังของผู้เล่นคนอื่นๆ และจากกติกาดั้งเดิมของเกม ในการแสดงบทบาทของบุคคล เป็นการตอบสนองต่อบุคคลอื่นโดยทั่วๆ ไป (generalized other)* เด็กๆ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหมายในเกมดังกล่าว และทำตามกฎเกณฑ์จนบรรลุเป้าหมายของเกม ตนเองทางสังคมพัฒนาในขณะที่บุคคลสามารถมีความคิดเกี่ยวกับอัตตา จากการสังเกตทำให้ความรู้สึกของผู้อื่นและความคาดหวังของบุคคลอื่นที่มีความสำคัญต่อตัวเอง ทำให้บุคคลเกิดความสำนึกรักในอัตตา และเกิดตนเองหรืออัตตาทางสังคมขึ้น หลังจากนั้นก็ขยายไปสู่ความคาดหวังที่กว้างออกไปยังบุคคลอื่นโดยทั่วๆ ไป และสุดท้ายก็ไปถึงกระบวนการมองของสังคม

คนอื่นโดยทั่วๆ ไป (The generalized other)

ในทศนี้เกี่ยวกับ “คนอื่นโดยทั่วไป” กำหนดขึ้นโดยอร์ ไฮอร์เบอร์ต มีด คันอื่นโดยทั่วไปประกอบขึ้นจากการที่บุคคลหนึ่งเชื่อว่าคนอื่นๆ มีความคาดหวังต่อตัวเองอย่างไร โดยที่ปัจจุบันจะพิจารณาตัวเองเหมือนกับว่าคนอื่น โดยผ่านกระบวนการสัมนาบทบาท (role-taking) และการแสดงบทบาท หลังจากนั้น ปัจจุบันก็จะรับรู้ “คนอื่นโดยทั่วไป” กล่าวโดยสรุป คนอื่นโดยทั่วไป หมายถึง จำนวนหรือองค์ประกอบของความคาดหวังทั้งหมด ที่บุคคลหนึ่งเชื่อว่าสมาชิกของสังคมหรือชุมชนมีต่อตัวเขา

คนอื่นที่มีนัยสำคัญ (Significant other)

คนอื่นที่มีนัยสำคัญ หมายถึง บุคคลเดียวหรือหลายคนที่มีอิทธิพลเหนือปัจจุบันอย่างมาก หรือใช้เวลาอยู่ด้วยกันและให้การดูแลมากที่สุด คนอื่นที่มีนัยสำคัญมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาความคิดเกี่ยวกับ “ตนเอง” และบุคลิกภาพของบุคคล เพราะว่าปัจจุบันบุคคลจะยึดถือค่านิยมที่สำคัญโดยขึ้นอยู่กับการตัดสินและความคิดเห็นของคนอื่นที่มีนัยสำคัญ โดยทั่วไปบุคคลมักต้องการทำให้คนอื่นที่มีนัยสำคัญพอใจและประทับใจมากกว่า (เป็นต้นว่า สมาชิกภายในครอบครัวหรือเพื่อน)

การสัมนาบทบาท (role-taking)

ในขณะที่เด็กพัฒนาทักษะในการติดต่อสื่อสาร ก็สามารถที่จะสัมภาษณ์บทบาทของคนอื่นได้บางคน และแสดงในลักษณะที่สอดคล้องกับบทบาทของบุคคลนั้นๆ

*โปรดสังเกตว่าไม่มี s

การแสดงบทบาท (role-playing)

การที่บุคคลสามารถบทบาทได ๆ แล้วแสดงไปตามบทบาทนั้น ๆ ก็ถือว่าเป็นการแสดงบทบาท เช่น บทบาทครู ที่ต้องปฏิบัติบทบาทที่สอดคล้องกับอาชีพครู

3. ຊິກນັນດີ ຝຣອຍດີ (Sigmund Freud)

ฟรอยด์เป็นชาวอสเตรีย มีอาชีพเป็นนายแพทย์และเป็นนักจิตวิเคราะห์ที่มีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาทฤษฎีเกี่ยวกับ “ตนเอง” หรือส่วนที่เกี่ยวกับบุคลิกภาพมาก ฟรอยด์เชื่อว่าตนเองมี 3 ส่วน คือ อิด (Id) อีโก้ (Ego) และซูเปอร์อีโก้ (Superego)

Id ประกอบด้วยแรงขับ แรงผลักดัน หรือสัญชาตญาณ ซึ่งฟรอยด์ชี้ว่ามันมุ่ยทุกคนมีติดตัวมาตั้งแต่เกิด แต่ส่วนใหญ่อาจไม่รู้ตัว เรียกว่า “กิเลส” สัญชาตญาณที่สำคัญดังกล่าวมี 2 ประเภท คือ แรงผลักดันในทางก้าวหน้า และแรงผลักดันทางด้านความรัก หรือทางเพศ การมีรู้สึกทุกประเททเกิดจากแรงผลักดัน 2 ประเภทที่กล่าวมา Id จะผลักดันให้จิตอึงส่วนหนึ่ง คือ Ego ให้กระทำการต่าง ๆ ตามที่ Id ต้องการ

Ego กือ อัตตาหรือตัวตน หมายถึง ส่วนที่มีเหตุมีผล มีสติ คอยป้ากล่ำเกลี่ยความขัดแย้ง ระหว่าง Id กับ Superego และพยากรณ์ทางที่จะทำให้ Id แสดงออกในทิศทางที่สังคมยอมรับโดยประเมินความเป็นจริงทางสังคม Ego เป็นส่วนตอบสนองความต้องการของ Id แต่ Ego กืออยู่ภายใต้การควบคุมของ Superego ซึ่งเป็นมโนธรรมที่มืออยู่ในจิตของแต่ละบุคคล

ส่วน Superego หรือ อุตตรอัคติ หมายถึง ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี หรือบรรทัดฐาน และค่านิยมทางศีลธรรมของสังคมที่ได้เรียนรู้มามาจากบุพารดาหรือการขัดเกลาของสังคม Superego จะควบคุม Id และ Ego ให้มีพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม

ฟรอยด์ว่าดีภาพบุคคลในลักษณะของความขัดแย้งเสมอ ที่อ แรงผลักดันที่เกิดจากสัญชาตญาณของ Id (เพศและความก้าวร้าว) ที่ผลักดันให้แสดงออกมา ในขณะเดียวกัน ความต้องการของสังคมสร้างข้อจำกัดเกี่ยวกับแบบแผนพฤติกรรมบางประการที่จะต้องอดทน ทุกภูมิของฟรอยด์เสนอว่า สังคมและบุคคลเป็นศัตรูกัน การยินยอมปฏิบัติตามภายหลัง โดยไม่ได้เต็มใจแต่แรก เนื่องมาจากนิรบัติการบังคับนั่นเอง

อิทธิพลของการขัดเกลาทางสังคมที่มีต่อการควบคุมทางสังคม

กระบวนการขัดเกลาทางสังคม ทำให้บุคคลได้เรียนรู้บรรทัดฐานทางสังคม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตร่วมกับสมาชิกคนอื่นในสังคมได้อย่างราบรื่น ขณะเดียวกันก็เรียนรู้แรงจูงใจในการปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม โดยที่ไม่สามารถที่ผ่านการขัดเกลาทางสังคมอย่างสมบูรณ์และสมถูกที่สุด จะเป็นผลให้บุคคลนั้นรับเอาบรรทัดฐานทางสังคมเข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งในตัวบุคคลแล้วเกิดความประณญาที่จะปฏิบัติตามบรรทัดฐานดังกล่าว

(internalization of social norms) ซึ่งจะคงอยู่ในตัวบุคคลตลอดไป (Popenoe, 1986, p. 203) ทำให้บุคคลสามารถควบคุมพฤติกรรมตนเอง ให้เป็นไปตามบรรทัดฐานที่ได้รับการปลูกฝังในตัวเองดังกล่าว โดยไม่รู้สึกว่าเป็นการบังคับแต่อย่างใด

การรับเอาบรรทัดฐานเข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งของตนเอง เป็นหัวใจสำคัญของการบูรณาการขัดเกลาทางสังคม และเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด สำหรับการควบคุมพฤติกรรมเบี่ยงเบนในสังคม ถึงแม้ว่าทุกคนมีแรงผลักดันในการเบี่ยงเบนเป็นบางครั้ง แต่การรับเอาบรรทัดฐานของกลุ่มหรือสังคมไปเป็นส่วนหนึ่งของบุคคลมีแนวโน้มจะหยุดแรงผลักดันดังกล่าวหรือเป็นการขับยั่งบุคคลมิให้กระทำการบูรณาการเบี่ยงเบน หากบุคคลดังกล่าวได้กระทำพฤติกรรมที่ละเมิดบรรทัดฐานของกลุ่มหรือสังคม บรรทัดฐานที่ฝังลึกในส่วนของตนเองจะตามรุนแรงและก่อให้เกิดความสำนึกร่วมกับผู้กระทำผิด หรือเกิดความตึงเครียด เป็นผลให้เลิกลืมความคิดที่จะกระทำหรือไม่คิดกระทำอีก เช่นในกรณีที่เด็กที่นิรดามาการทำไม่ให้รับประทานขนมคุกคักก่อนอาหารเช้า แต่ก็ไม่อาจเฝ้าดูเด็กได้ตลอดเวลา 24 ชั่วโมง และการที่เด็กไม่ยอมเข้าไปกลับคุกคักมิใช่ว่าเกรงจะถูกลงโทษ แต่เขาอาจรู้สึกว่าผิดที่ไม่เชื่อบิดามาดานั้น ร้ายแรงกว่าที่จะอยู่โดยไม่ได้รับประทานคุกคัก เป็นพระเจ้าได้รับการปลูกฝังบรรทัดฐานแล้วเกิดความต้องการจะทำตามที่บิดามารดาอบรมไว้ ในทำนองเดียวกัน การที่บุคคลบางคนไม่ยอมโนยเงินของคนอื่นไม่ใช่เพราะกลัวจะถูกจับเข้าคุก แต่เป็นพระเจ้าเชื่อว่าการโนยเป็นสิ่งที่ผิด ก็แสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นรับเอาบรรทัดฐานเข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งของตน และเกิดความต้องการที่จะปฏิบัติตามบรรทัดฐานนั้น ๆ โดยที่ไม่ยอมรับบรรทัดฐานของสังคม จะรู้สึกผิดหรือเป็นโรคประสาทมากกว่าบุคคลที่ไม่ยอมรับบรรทัดฐานของสังคม หากบุคคลนั้นกระทำสิ่งที่ละเมิดบรรทัดฐานของสังคม (Wrong, 1961, p. 183-193)

หากทฤษฎีเกี่ยวกับ “ตนเอง” ของมีดแฟรงค์ ซึ่งได้กล่าวถึงตนเองมีองค์ประกอบหลายส่วน โดยมีด้วยกัน 3 ส่วน คือ Id, Ego และ Superego | ของมีดเทียบได้กับ Id กับ Ego ของแฟรงค์ ส่วน me เทียบได้กับ Superego ผลของการขัดเกลาทางสังคมจะปรากฏในส่วนของ me ของมีดหรือ Superego ของแฟรงค์ จึงทำให้ทั้งสองส่วนนี้ก่อขึ้นมาจากการแสดงพฤติกรรมของ | และ Id, Ego ให้เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม หากกระบวนการขัดเกลาทางสังคมประสบความสำเร็จ จะเกิดกระบวนการรับเอาบรรทัดฐานทางสังคมเข้าไว้ในตัวบุคคล ซึ่งจะมีผลทำให้การแสดงพฤติกรรมในสังคมจะสอดคล้องกันระหว่าง | กับ me ของมีด และ Id, Ego และ Superego ของแฟรงค์ และจะรู้สึกทรมานจากความรู้สึกผิดชอบชั่วคราว เมื่อบุคคลไม่สามารถปฏิบัติตาม Superego ได้ ตามความเห็นของแฟรงค์ บุคคลที่มี Superego เข้มแข็งที่สุด คือ ผู้ที่รับเอา

บรรทัดฐานไว้ได้สมบูรณ์ที่สุด และยินยอมปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมโดยเคร่งครัด แต่สำหรับบุคคลที่ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่ไม่สมบูรณ์ หรือมีความบกพร่อง เป็นต้นว่าบุคคลที่มาจากการอบครัวซึ่งมีปัญหา หรือขาดผู้ให้การอบรมทางสังคม การแสดงออกทางพฤติกรรมมักจะมีความขัดแย้งระหว่าง I กับ me หรือ Id, Ego กับ Superego อาจเป็น เพราะบรรทัดฐานของกลุ่มหรือสังคมไม่ได้รับการปลูกฝังเข้าไปในบุคลิกภาพเป็นผลให้ หรือ Id มักจะเป็นผู้ชนะ และแสดงพฤติกรรมในทางตรงกันข้ามกับคนส่วนใหญ่ บุคคลประเภทนี้ มักจะทำผิดทางสังคม และไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสมาชิกสังคมส่วนใหญ่ได้

บุคลิกภาพ (personality)

บุคลิกภาพ หมายถึง สักษณะพิเศษและคุณลักษณะทั้งหมด ซึ่งบ่งชี้ถึงพฤติกรรม ของบุคคล รวมทั้งแบบแผนความคิด และความรู้สึก ความคิดเกี่ยวกับตนเอง ทัศนคติ ความสามารถทางสติปัญญา และนิสัยที่แสดงออกมากอย่างเห็นได้ชัด คำว่า “คุณลักษณะทางบุคลิกภาพ” หมายถึง สักษณะเด่นๆ ของบุคลิกภาพทั้งหมด

การพัฒนาบุคลิกภาพ

ในการสืบทอดทางชีววิทยาของบุคคลหนึ่งนั้น สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่บุคคลนั้น อาศัยและทำงานอยู่ วัฒนธรรม กลุ่มและประสบการณ์ของปัจจัยบุคคล เป็นปัจจัยที่มีผลต่อ การพัฒนาบุคลิกภาพทั้งสิ้น

การสืบทอดทางชีวภาพ (Biological inheritance) คุณลักษณะทางชีวภาพของมนุษย์ ที่ได้รับการสืบทอดมาจากนั้น เป็นการพัฒนาบุคลิกภาพเบื้องต้น ปัจจัยบุคคลทุกคนต่างก็มี ความสามารถและความต้องการทางชีวภาพด้วยกันทั้งนั้น

สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพจะมีผลต่อบุคลิกภาพ เพราะใน การวัดส่วนใหญ่บอกว่าระดับความมั่นคงซึ่งซึ่งปัจจัยบุคคลน่าจะบรรลุความสำเร็จได้ หากบุคคล สามารถควบคุมและครอบครองสิ่งของจำเป็นที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต

วัฒนธรรม ในการดำเนินชีวิตและการมีปฏิสัมพันธ์ให้สำเร็จได้ในวัฒนธรรมที่ ดำรงอยู่นั้น สังคมทุกสังคมจึงต้องพัฒนาแบบแผนบุคลิกภาพบางประการ ซึ่งสอดคล้องและ ประสานกับวัฒนธรรมในสังคมของตนเอง ในขณะที่ทุกวัฒนธรรมจะมีประสบการณ์บางอย่าง ร่วมกัน แต่ก็เป็นความจริงเช่นเดียวกันที่ว่าประสบการณ์ที่ได้มาจากการนั้นๆ อาจไม่ ปรากฏในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง

ประสบการณ์ของปัจจัยบุคคลและกลุ่ม บุคลิกภาพของมนุษย์ส่วนใหญ่เป็น ผลิตผลที่พัฒนามาจากประสบการณ์ของปัจจัยบุคคลภายในกลุ่ม ความเชื่อ ทัศนคติ บรรทัดฐาน และค่านิยมของกลุ่ม ส่วนแต่ละส่วนในการกำหนดบุคลิกภาพทั้งสิ้น บุคลิกภาพจะไม่

อาจพัฒนาขึ้นมาได้ หากปราศจากประสบการณ์จากการกลุ่ม กล่าวได้ว่า แม้บุคคลจะเป็นสมาชิกในกลุ่มเดียวกัน แต่ประสบการณ์ที่ได้จากการกลุ่มนี้ไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน ประสบการณ์ที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านบุคลิกภาพ

บทสรุป

การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง กระบวนการที่สังคมหรือกลุ่มใช้อุบรมสั่งสอนสมาชิกของตนให้เรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิก เพื่อให้สามารถเข้าร่วมสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการขัดเกลาทางสังคมก่อให้เกิดการพัฒนา “ตนเอง” และการถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่สมาชิก

การขัดเกลาทางสังคมอาจกระทำโดยวิธีการแบบทางการและไม่เป็นทางการ โดยอาศัยตัวแทนการขัดเกลาทางสังคม คือครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชน

ตนเองหรืออัตตา คือ ความคิดและทัศนคติของปัจเจกบุคคลที่มีต่อบุคลิกภาพ การปรากម្ពตัวและความสามารถของตัวเอง อัตตาประกอบขึ้นจากโนภาพเกี่ยวกับตนเอง และการนับถือตนเองของบุคคล หรืออาจกล่าวได้ว่า อัตตา คือ การที่บุคคลได ๆ เป็น “ตัวตนทางสังคม” สำหรับตัวเอง การเป็นตัวตนทางสังคมต่อตัวเองนั้นหมายความว่าบุคคลได้รับความหมายสำหรับท่าทีของขาดลักษณะกับความหมายซึ่งบุคคลรอบข้างยึดถือ

ทฤษฎีเกี่ยวกับ “ตนเอง” ของคูลี่ย์ หรือทฤษฎีตนเองในกระบวนการส่อง กล่าวว่า “ตนเอง” เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ตัวเองเป็นอย่างไรในสายตาของคนอื่น ก็ได้จาก การตีความพฤติกรรมโดยตัวของผู้อื่นที่มีต่อพฤติกรรมของเราที่แสดงออกไป

约瑟夫·海耶克在谈到“自我”的形成时指出，自我是通过与他人的互动和他人对我们的看法而形成的。他认为，我们对自己的认识是基于他人对我们的评价和我们自己对他人的评价的综合。因此，“自我”是通过与他人的关系而形成的。

ส่วนชิกมันด์ ฟรอยด์ มองเห็นว่า ปัจเจกบุคคลและสังคมเป็นศัตรูกัน ปัจเจกบุคคลจำต้องยอมจำน焉ของสังคมที่มีมากกว่าเสนอและขับยั่งแรงกระตุ้นภายใน (เช่น ความก้าวร้าว) ภายใต้การควบคุมอย่างเคร่งครัด

การขัดเกลาทางสังคมมีผลต่อการควบคุมทางสังคม คือสมาชิกที่ผ่านการขัดเกลาทางสังคมอย่างสมบูรณ์และสมบูรณ์แบบ จะทำให้บุคคลนั้นรับเอาบรรทัดฐานทางสังคมเข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งในตัวบุคคล แล้วเกิดความประณานาทจะปฏิบัติตามบรรทัดฐานดังกล่าว ทำให้บุคคลสามารถควบคุมพฤติกรรมตนเอง ให้เป็นไปตามบรรทัดฐานที่ได้รับการปลูกฝังในตัวเอง ดังกล่าว หรือขับยั่งบุคคลให้กระทำการพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้

ตัวอย่างคำตามบทที่ 7

1. การขัดเกลาทางสังคมหมายถึงอะไร มีความสำคัญอย่างไร
2. กระบวนการขัดเกลาทางสังคมก่อให้เกิดการพัฒนาด้านใด ตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมได้แก่อะไร
3. ตนเองหรืออัตตาคืออะไร เกิดขึ้นมาได้อย่างไร
4. คุณลักษณะเด่นๆ ของนักทฤษฎี 2 ท่าน มีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องใด
5. ชิกมันต์ ฟรอยด์ มีทัศนะเกี่ยวกับตนเองอย่างไรบ้าง
6. การขัดเกลาทางสังคมมีอิทธิพลต่อการควบคุมทางสังคมอย่างไร
7. บุคลิกภาพหมายถึงอะไร ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนานิสัยบุคลิกภาพมีอะไรบ้าง